

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 glđ., za pol leta 1 glđ. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljivo pošiljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravilštvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina: Ljudska šola 'pred sodbo javnega mnenja. (Konec.) — Naravnoslovne črtice. (Hitrost zvoka v kapljinah in trdih telesih.) — Leopold Volkmer. — Književna. — Dopisi. — Novice in razne stvari. — Spremembe pri učiteljstvu. — Inserati.

Ljudska šola pred sodbo javnega mnenja.

(Konec.)

Zares, kadar čujemo take ugovore, moremo se začudjeni povprašati: Je-li oni, od koga so došli, kedaj tudi pogledal v delo naše ljudske šole, je-li se kedaj zamislil v naše naučne osnove in pretehtal resnobno, kaj ž njimi doseči namerava, ker ne verujemo, da bi ta, ki se je kedaj potrudil temeljitejše proučiti naše ljudske šole, zamogel kaj takega reči.

Pa se mi damo motiti s takimi ugovori?

Kaj se nam ponuja namesto tega, kar smo vsled teh ugovorov zavračati morali? Da se plemeni sreč in duh, ali glava ne prenapolnuje (!) S tem se očevidno meri na poučne predmete ljudske šole. Pa ni li takšna zahteva v protislovju sé sam seboj, kajti s čemur se plemeni duh? Znabiti sé samim čitanjem, pisanjem, računanjem in nekoliko z verskim poukom? Nemara pouk v poznavanju prirode in njenih prikazni, v poznavanju svoje zemlje in njene minulosti, v poznavanju svojega jezika ne zamore oplemeniti sreč in duhá otročjega?! Ali se je treba komu zategadelj bati, da si učenci ljudske šole prenapolnijo glave na račun sreč, ako se seznanijo s temelji teh znanostij, ter storé pristopne daljšemu svojemu razvoju? Gotovo nikomur lagleje, nego nam; ako bi se nam odvzelo to delo, pa na kaj bi se potem opiral naš poklic? Bi se mar potem zamogli imenovati učitelji naroda in nositelji prosvetovalne luči? A ljudska šola bi potem prenehala biti zavod narodne omike, postala bi zgolj prosto polje najemnikov! Gotovo bi radi vedeli, kaj bi se namesto tako imenovane „filozofije“ vrglo v ljudsko šolo in na katerih temeljih bi se naučila „morala“?!“

Še nam je povdarjati eno pogubonosno posledico, s katero delujejo takšni in enaki ugovori javnega mnenja. Vsak duševni posel ima svojo idealno stran, ona mora ostati vedno delalcu pred očmi in mu ima biti v spodbudo. Kjer tega ni, se bi sicer delo vsekako izvršilo, toda nikdar ne takó, kakor tačas, če jo navdušuje stalna ideja, ki mu sé svojo vnetostjo gladi pot. Ako kedó, tako mora biti delavec na polju narodne omike prošinjen z idealnimi smotri, ki jih nikdar ne sme pustiti izpred oči. Zamore se pa tudi reči, da je mlad učitelj, stopivši na polje svojega delovanja, navadno poln prešinjajočih idej o svojem

poklicu, da je zanj navduščen. Ti ideali so postali v njem iz najčistejšega in najprosvitlenejšega vira, oni so mu tudi najjačja spodbuda k delu.

Toda li zamore kaj jačje vpljivati na razdor tega idealnega navdušenja nego takšne neosnovane sodbe javnega mnenja? Ako se o tem, o čemur je prepričan (ne sam iz sebe), da je potrebno in koristno, govori kakor o kakšni brezkoristni tričariji, ako se često z bagatelizujočim tonom naravnostno obsodi to, česar se je doslej kot neovrgljivega načela držal, mar ni naravno, da marsikateri tako rekoč zbeگان misliti mora, da je doslej bil na krivem potu, da je bilo to pusta fantazija, koje se je v praktičnem življenju izogniti treba, držati se pa onega, kar je, a ne onega kar bi imelo biti. Priznavamo, da je idealom sploh osoda na svetu, da se razpršijo in to je šestokrat tudi koristno, toda to se ne da obračati na naš slučaj. Ideali, koje je mladenič iz učiteljišča prinesel sabo v svet, niso nikakor plôdi fantastičnih sanjarij, niti domišlije razvnetih glav, marveč so to posledice (nasledki) mnogovrstnih, "dolgotrajnih naprezanj svetovnih razumnikov, ki so vse svoje življenje posvečevali temu, da so ustanovili pota in načine odgojevanju človeškega roda.

Se je mar treba bati, da bi kdo s pridobitvo teh idealov padel v ekstreme? Prazen strah! Samo popolna materijalna brezskrbnost, popolna svoboda pri izvajanju teh idej zamore prenapetega in pretiranega idealista dovesti do ekstrema, — pa bi ne bilo smešno reči, da je naš ljudski učitelj v takem položaju. Ni li baš nasprotno: učitelj se mora le prečesto v svoji zamaknenosti skloniti pod težko butaro vsakdanje skrbi in brige, teh najjačjih neprijateljev vsakega pretiranega veselja in navdušenja. Ako je pa kdo v kljub vsemu temu obdržal idealni cilj svojega delovanja, ni li lahkoumljivo, da se mu odvzame tudi ta zadnja podpora duševnega poléta in da se vrže med podlo najemniško dninarstvo, v kojem ga nič več ne povzdigne, iz kojega ga nič več spraviti ne zamore. Kajti gorje šoli, kjer je učitelj izgubil povsem iz oči idealno stran svojega posla, gorje pa ravno tako tudi učitelju, ker mukepolno je njegovo delo on pa nema ničesar, s čim bi si ga osladil. — Toda prenehajmo o tem, „modremu je tudi eno okó dosti.“

Ne moremo si pa kaj, da tukaj v zvezi s ljusko šolo mimogrede ne omenimo še nekaj o njenih knjigah.

Tudi o njih pade zdaj pa zdaj katera javnega mnenja, pa tudi one večjidel slabo obstoje pred to sodbo. Takšne obsodbe so navadno mimogredoče opazke in izjava o sorodnem katerem predmetu, ki se večinoma izrečejo brez posebnega premisleka. Eden ne najde v njih tega, drugemu se zopet ono nepotrebno zdi itd., a vse to se zopet izreče s sigurno lahkoto in zvičajnostjo. Človek bi moral misliti, da je to plôd preučevanja dotične knjige, ko bi dotičnik često sam ne izjavil, da sodi: za koliko je v naglici to ali ono knjigo pregledal? Ko pa to zaslišimo in od druge strani pomislimo, da te knjige ni sestavljal posameznik, marveč, da so v njih zbrane še le po dolgotrajnem premišljevanju pedagoška znanja in izkušnje naših najboljših pedagoških moči, ki so teoretično in praktično preučevali in uporabljivali takšne knjige, — zamoremo li še zdaj tudi najmanjšo važnost pripisovati takim brzim obsodbam? Kdó bo veroval, da nestrokovnjak, pregledavši samo v naglici knjigo, zamore lagleje najti v njej pogreške, kakor oni, ki jo je sestavljal in dolgo poprej o

njej premišljeval. Je li mar morebiti takšni mislijo, da je to tako lahka stvar, o katerej vsaki svojo sodbo izreči zamore? Zdi se nam, da jih je dosti, ki tako mislijo, toda zdi se nam tudi, da bi se ravno njim prilegal latinski pregovor: „modrijan bi on ostal, ako bi bil molčal?“ — Mi se zatorej zamoremo ozirati samo na ono razsodbo, ki od strokovnjaške strani prihaja, hočemo pa odbiti vsako drugo, naj je tudi s kakšno znanstveno avtoriteto podprta! —

* * *

Iz vsega, kar smo doslej naveli, je razvidno, da ne pričakujemo o ljudski šoli nikako poveljne izjave javnega mnenja. Da pa nas nihče krivo ne razume — mi ne mislimo izvajati iz tega kako surovo nasprotje med javnim mnenjem in ljudsko šolo, še manj pa nameravamo z takšnim razmišljanjem odpreti kakšen brezen med obema. Ravno nasprotno bil je nam namen, da glede tega, kar se ljudski šoli spodtiče, re-nobno obračunimo sé svojim delovanjem, in tako sigurno spodbudimo vsakega mislečega učitelja, da premišljuje takšne izjave javnega mnenja. In konči bode razmišljajoč o njih, učitelj vedno zamogel na ugodnem mestu in v ugodnej priliki zastopati svoje stališče ter po mogočnosti razbistriti in odpraviti krive nazore in pojme o ljudski šoli. Ni dvombe, da se učitelju čisto ponudijo take prilike; pa se li zamore veljavi ljudske šole tudi tedaj koristiti, ako tisti, v katerem je ona tako rekoč personifikovana, ne zna ali noče, ter se ne usoja svoj glas trezno in mirno povzdigniti, tem več, če je prepričan, da je to glas resnice, ki ne smé umolkni pred glasom zmote? — Ni treba se mu za to pripraviti; isto tako se stvar ne pospešuje, če se na njo napeljuje, a neopravičeni napadi se morajo odbiti.

Toda skončajmo, pa recimo še to: „Naprej!“ je geslo našega veka in mi, ako tudi ne zamoremo napredovati z enakim korakom z drugimi — ne zadržajmo, ker nismo še z našimi koraki nikoga presegli, da bi nam bilo potrebno se vračati; da ostanemo vsaj tam, kjer smo!

(Ljudevit Dvornikovič v „Napr.“)

Naravoslovne črtice.

XIII.

Hitrost zvoka v kapljinah in trdih telesih.

Colladon in Sturm nam pripovedata, da je hitrost zvoka v vodi najprej Beudaut meril, ali ker si je bil svest pomanjkljivosti svojih poskusov, ni obelodanil svojih opazovanj.

Po teoretičnem načinu se je našlo, da se podolžni (longitudinalni) val v vodi pri 4°C toplote s hitrostjo 1423·8 metrov širi. S poskusi, katere sta Colladon in Sturm leta 1827 v Genevskem jezeru napravila, našla se je skoro ista hitrost. Med Thonon-om in Rolle-om, kder je jezero enako globoko, sta omenjena učenjaka dve ladji namestila. Na ladji pri Rolle-u spustila sta v vodo zvon, a kladivo, ki je udarjalo na zvon, bilo je združeno s spravo tako, da se je oni

hip, ko je kladivo na zvon udarilo, na ladji strelivni prah užgal. Pri Thonon-u na ladji motrili so prihod zvoka s slušalom, v vodi držanim. Iz vzajemne daljave ladij in časa, kateri je pretekel, ko se je plamen videl in zvok čul, sta proračunila hitrost zvoka v vodi pri 8° C toplote in našla 1435 metrov hitrosti v enej sekundi.

Tudi se je pri omenjenih poskusih opazilo, da glas zvona v vodi ni brneči. Slaba razpenjavnost vode jemlje mu namreč doneči zvok. Gibljivost valov bila je pri teh poskusih brez vsega upliva na hitrost zvoka.

Leta 1872. delal je Lukas v Seini poskuse, in je našel, da je dosežaj (Tragweite) zvoka v reki celo tedaj, kedar se je zvok s smérom gibajoče se vode širil mnogo manjši od onega v genevskem jezeru.

Wertheim je iz piščalkinega glasa hitrost zvoka v tekočinah proračunil, ali je dobil za vodo mnogo manji iznesek, nego se je z drugimi poskusi našlo bilo. Vzrok temu je gotovo to, ker je on v omejeni tekočini svoje poskuse delal, med tem ko sta Colladon in Sturm hitrost zvoka v neomejeni vodi določevala. Wertheim preiskoval je hitrost zvoka v različnih kapljinah in je to le našel:

Ime kapljine	Toplina	Hitrost zvoka v enej sekundi
Voda v Seini	15°C	1437 metrov
" " "	30°C	1528 "
" " "	40°C	1622 "
" " "	60°C	1724 "
Morska voda	20°C	1453 "
Raztopina huhinske šoli	18°C	1561 "
Vinski cvet	20°C	1285 "
Terpentinovo olje	24°C	1212 "

Kaj pa znamo o hitrosti zvoka v trdih telesih? V litem železu meril je hitrost zvoka najpred Biot. On je namreč spojil 376 cevij iz litega železa, katere so bile za vodovod prirejene, v dolžino 951·25 metrov. Glas zvona, ki je na enem koncu cevij pritrjen bil, čul se je na drugem koncu dvakrat, najprej skoz železo, a za 2¹/₂ sekunde skoz zrak. Ker je bilo znano, v katerem času ima zvok v zraku dolžino 951·25 metrov prehiteti, ni bilo težko, hitrost razprostiranja zvoka v železu najti. Ona iznaša za eno sekundo do 3500 metrov. Omenjenim poskusom se ugovarja, da niso bili točni, ker so cevi med seboj s svincem spojene bile, kar je širjenje zvoka oviralo. V brzozavnih dratovih je hitrost zvoka, kakor sta Breguet in Wertheim našla, zares mnogo večja.

Hitrost zvoka v trdih telesih se ravno tako, kakor v zraku in plinih s pomočjo navzdolžnih glasov (Longitudinaltöne) palice določuje. Na ta način našel je Wertheim, da je v svincu hitrost zvoka četirkrat večja od one v zraku; v srebru pak 3602·4 metrov za čas ene sekunde. Razun železa se v vseh drugih kovinah s povikšanjem njihove toplote hitrost zvoka zmanjšuje. V železu pa se pri povišavanju toplote od 20° C do 100° C tudi hitrost povišuje, od

100° C pa do 200° C pa se hitrost zvoka zmanjšuje. V železu namreč prožnost do določene stopinje s toploto rase in potem še le pada, in zato hitrost zvoka s toploto do določene stopinje rase in potem pada. Rayno tako je tudi v srebru. Največa do sedaj poznana hitrost zvoka je v jelovini. Ona po Chladniju iznaša 5864 metrov, tedaj je 18krat večja nego v zraku.

Na hitrost, s katero se zvok v telesih razširjuje, vpliva sudi zvrstitev najmanjših delcev teles. Ako je namreč telo istovrstno, tedaj se zvok na vse strani z isto hitrostjo razširjuje. Ona telesa pa, katerim priroda zadaje posebno sestavo, kakor drevje in vledenci, se temu zakonu ne pokoravajo. V lesu razširjuje se zvok najhitreje merom vlakenec, kakor je to Wertheim dokazal z mnogimi poskusi.

Po Kundt-ovem načinu se da valovna dolžina v različnih plinih točno opredeliti in tako hitrost zvoka v trdih telesih z ono zraka primerjati. Kundt je namreč različno dolge in široke steklene cevi na enem koncu zaprl, na drugem pa v cev različno dolge palice utrdil tako, da je ena polovica bila v cevi, druga pa zunaj cevi. Če se zunanji del palice zaniše, tedaj tresi ali niše se tudi notranji dol, in zvok, ki je v cevi, to nihanje posnema, in tako nastanejo stoječi valovi. Ti valovi se lahko merijo in tako se more lahko hitrost zvoka v različno dolgih in širokih cevih medsebeno prispodabljati. Iz dolžine nihajoče se palice in dolžine stoječih cevni valov proračunil je Kundt hitrost zvoka v trdih telesih.

Ker pa se vse tvarine, kakor n. pr. vosek, ne morejo nihati, izmislil je Stefan nov način, po katerem bi se hitrost zvoka tudi v telesih te vrste določiti dala. Takim telesom zadaje se oblika kratke palice in te se prilepijo na stekleno palico. Ako se tako z voskom prodolžena lesena palica zaniše, tedaj se višina glasa lesene palice premeni. Iz višine glasov lesene palice in če ima ista prodolženje iz voska ali ne, kakor tudi iz dolžine voska in jegove teže, proračunil je Stefan hitrost zvoka v vosku.

Tako je našel Stefan, da se v vosku pri 17° toplote zvok s hitrostjo 880 metrov širi in da s povečanjem toplote v vosku hitrost za vsako stopinjo za 40 metrov pada.

Kako more pa se s hitrostjo zvoka daljava meriti? Ako znamo pot, katerega zvok v zraku v enej sekundi preleti, tedaj moremo lahko iznajti različne daljave. Tako moremo na primer iznajti daljavo, v katerej se nahaja top, ako znamo čas, ki med bliskom in pokom preleti. Ako namreč s številom sekund množimo 332 metrov, tedaj dobimo daljavo v katerej se top nahaja. Tako moremo tudi določiti daljavo oblakom. Ako po blisku takoj zagrmí, tedaj je oblak celo blizu. Če pa med bliskom in gromom naštejemo 10 sekund, tedaj je oblak 3320 metrov od nas oddaljen, ker $332m \times 10 = 3320$ metrov.

S pomočjo hitrosti zvoka more se dalje tudi globočina vodnjakov in rudnikov določiti¹⁾. Newton preračunil je, da v vodnjaku 18·328 metrov globokem

¹⁾ Ako nam t označeva čas, ki ga telo za svoj pad potrebuje, tedaj se pot tega označeva po enačbi $x = \frac{gt^2}{2}$ in $t_1 = \sqrt{\frac{2x}{g}}$ 1) Ako nam dalje t_2 označeva čas, v katerem zvok iz globočine x do našega ušesa pride, tedaj se pot, ki ga zvok preleti, označeva po enačbi $x = c t_2 \dots$ 2) Hitrost zvoka označena je s črko c . Iz te enačbe sledi: $t_2 = \frac{x}{c} \dots$ 3) Čas, ki preleti od sekunde, ko smo kamen spustili pa do sekunde ko smo slišali pad, je tedaj $t = t_2 + t_1 = \frac{x}{c} + \sqrt{\frac{2x}{g}}$ Iz te enačbe more se najti x , to je globočina.

treba 2 sekunde časa, dokler se sliši pad kamna; v vodnjaku 39·5 metrov globokem 3 sekunde, v 68·572 metrov globokem 4 sekunde, v 104·28 metrov globokem 5 sekund, v vodnjaku 146·475 metrov globokem 6 sekund itd.

S hitrostjo zvoka more se določiti tudi daljava mest ali drugih predmetov, kakor na primer daljava ladij. Tako določujejo na primer mornarji iz časa, ki preleti med bliskom topa in jegovim pokom, daljavo neprijateljske ladje.

Dr. Križan.

Leopold Volkmer, veseli pevec Slovenskih goric.

dr. Jožef Pajek.

(Dalje.)

Štev. 76. Zaničevanje landverov.

Po Murku, str. 113. — 114. Cyetko. „II, pesen od deželске obrambe. Zaničevanje. 1809.“

1. Iz tesnih pers si on zdihava, * Naš vbogi cesar Franc. * O kak on v grenkih suzah plava: * Ne vidi svojih šane. * Francoz mu je v deželo vderl, * Tam kole, ropa, žge: * Slovenec! kaj boš dolgo baral, * Gde luknjo najšel je?
2. Ne veš, pri Tarvisi bi stali * No šance branit' mel? * Si ti no tvoji plahi brati * Dužnost storiti htel? * Francoz, krez tri široke grabe * Na te gledeč, je stal; * Prestrašen, kak pred zavcom žabe, * Si kričal: Marš! no šel.
3. Slovenec! gde je čast štimana * Od naših staršov, gde? — Nam ne je b'la v erbijo dana? * Jo mamó še? O ne! * Pri Tarvisi smo jo pustili, * Tam vujšla nam je 'z rok: * Tam, tam, o špot! smo jo zgubili * V pobegi naših nog.
4. Slovenci! škoda, da dežela * Nam kruh no vino da, * Či ne bo 'z nas soldatov mela * Bol pridnih, kak nje ma. * Za tote, da so prave babe, * Je dober kruh 'z otrob! * Naj mlako pijejo, kak žabe, * Naj se jim napne drob!

Štev. 77. Hvala kuhne.

(Zapeta pri domlatkih v leti 1795.)

Po Murku, str. 114. — 117.

1. Ne, jaz vam ne lažem, resnico gučim: * Kaj koli čem jesti, to 'z kuhne dobim. * Či lušt mam do špiže, naj bo kaka hte¹⁾, * Le v kuhno polukam, Na dveri poklukam: * Tak 'z kuhne že gre, * No pride pred me.
2. Či žela mi pride na praženi bob, * No z hajdinskoj meloj zatepeni krop, * Na mlince 'z koruze, na mlince 'z prosa, * Na žganke r'žene, * Na krapee ovsene: * Kaj kuhna pač ma, * To jesti nam da.

¹⁾ Kaka hte = kaka koli, wie immer beschaffen.

3. Še bol mi postreže v teh zvolenih dnov, * Za kere si kmet brusi svojih nožov. * Te puna je kuhna od vel'ke skerbi: * Vso kložnjo¹⁾ vkup z'íše, * No snažno obriše; * Pomete smeti, * Vse v njoj se svetli.
4. Potem je to v redi, te, kel'ko jaz vem, * Gre v ograd s korbačoj po žavsje no hren, * Po peteršil, murke, šelato no grah, * V korbačo vse zdeva, * Beži, da le zeva, * Po vozkih mejah, * Kak z krošnicoj Lah.
5. Da 'z ograda pride, si gre po živad; * Te začne kopune no pišancee klat'; Purane vzdigava, ker žmečiš²⁾ bi bil, * Te njemi nastavi * Sekiro, no pravi: * Zdaj lon boš dobil, * Da si se redil.
6. Zdaj gor gre na dile po špeh no meso, * Zdaj segne po jajca v kokošjo gnezdo, * Zdaj melo preseja, zdaj stavit gre kvas, * Zdaj česnika lupi, * Pripravla ga k župi, * Nož vteknje v pojas, * Pernese klobas.
7. Roštela postavi na njeg've noge, * Klobase gorzdeva no pihne pod nje; *
----- * ----- * ----- * ----- *
----- * ----- * ----- * ----- *
----- * ----- * ----- * ----- *
8. Zdaj luka pernese, ga v zaseki evrè, * Z njim zelje zabeli, da žmahno bol je; * Nateknje pečenke, šelate gre prat; * Na rake ne zabi, * Nje v ponvo nagrabi; * Pa vsaki, kak tat, * Z nje vujšel bi rad.
9. Povečeno ponvo na ognji pusti, * No teče ta k peči, gibanco gledi, * Či godna zadosti je, ali pa ni: * Z loparom jo šlata, * Prid' k meni! jo rata; * O ker te ne je, * Za šelma ga mej.
10. Popravla še ene no druge reči: * Za žojčo, katera se v kleti hladi, * Nateče si štupe, potrosi na njo; * Da močnike cira, * Rož dugo prebira; * Da drugih nej b'lo, * Cir tičicee sol!
11. Dobrotljiva kuhna! ti vse oskerbiš, * Vtraglivce no delavce ti oživiš: * O kaj bi gdé človek brez tebe začel? * On gvišno bi stradal, * Ja! v mer³⁾ bi on gladil: * Odkod bi si vzel, * Či jesti bi htel?
12. O kuhna! z veseljom ti damo to čast, * Da šparala ne si dnes maslo no mast: * Ker nači si misli, laž v pameti ma. * Pa, kaj tvoja hvala * Je virta koštala, * To naj bol on zna, * Ker domlatke da.

Štev. 78. Sodba krez dekcle pri domlatkih.

(Zapeta pri domlatkih v leti 1801.)

Po Murku, str. 117. — 121.

1. Mica, Minka no Marinka! * Vete kaj? * Martin je prasička rinkal: * No zakaj? * Ve ste rinkat ga pustile, * Da bi lepši špeh zredile: * Kaj bo zdaj?
2. Žene, moži, vsi pošteni, * Sliš'li so! * Da račun dnes z vami tremi * Delamo! * Zato so zdaj v farof prišli, * Da bi našo sodbo sliš'li, * Kakšna bo!
3. Zdaj je prišla tista vura * Žalostna, * Da vam Martin bo zakuril; * On že ma * Gorzasipane krivice; * Vse, kaj stor'le ste samice, * Dobro zna.
4. Le kožuhe od-se den'te, * Dekle tri: * No si peče 'z gluve vzem'te, * Ver'te mi! * Hica bo, da je ne bila, * Koža se vam bo smodila: * Že prašil!

¹⁾ Kložnja = bol malovredno pohištvo, geringeres Hausgeräth. ²⁾ Žmečiš = bol težek, schwerer, gewichtiger. ³⁾ V mer = vedno, neprenehama ununterbrochen.

5. Martin, guči zdaj pravico; * Pros'mo te! * Ne zakriti nam resnico; * Vari se! * Či smo glih tu vkup zebrani, * Ne prav trezni, ne pijani: * Kaj že je.
6. Mi pri mizi tu sedimo, * Da nam vsem * To poveš, kaj mi želimo: * Stopi sem, * No prisegni na glaž yina. * Da češ gučat, gda bož zinil * Dnešni den.
7. Da si z rokoj hitro segnil * Na pun glaž, * No tak močno se prisegnil: * Volo maš, * Nič pred nami zatajiti; * Temoč 'z čistega odkriti * Vse, kaj znaš.
8. Lubeznivi Martin ali, * Guči ti: * Kak so stregle dekcle v štali * Svinčeti; * Kaj je pilo, kaj je jelo, * Jeli je kaj špeha melo * No masti?
9. Milo Martin je zdihava, * Ne guči. * Puna misli mu je glava: * On z očmi * Zdaj ta gleda na Marinko, * Zdaj na Mico, zdaj na Minko, * No muči.
10. Mica mu na vuho pravi: * Martin moj! * Martin! dnes me v špot ne spravi, * Lon bo tvoj! * Ker'ga vupam s tem dobiti, * Da me vtraga je nositi * Z štale gnoj.
10. Zdaj Marinka k njemi teče; * Od strahov, * Lubi Martin! zašepače, * Par nožov, * Si boš kupil tam na semi, * Le od me za mito vzemi * Šest grošov!
12. Zdaj še Minka pride zadi, * No sferfra: * Martin, le me dnes ne svadi! * Ženina * Bom si skoro ga pergnala, * To resnica je, ne šala: * Ja, ja, ja!
13. Či boš le en sam krat zinil * Kaj krez me, * Meniš, da boš starašina? * Ne, ne, ne! * Či mi dal boš toto hvalo, * Da sem 'z okna gledla v štalo! * Tè, tè, tè!
14. Pa Martina nič ne moti * Ženski guč; * On se na prisego spoti, * Vzeme luč: * Špot iz pisma deklam bere, * Nje pa tečas močno tere * Hudi žuč.
15. Moži zvoleni no žene, * Kaj vas je! * Da ste vi pozvali mene * Dnes pred se: * Vse, kaj bom pred vami gučal, * Je tak gvišno, kak mam pluča * No seree!
16. Dekle fardoške so krive, * Ne je špas! * Zakaj so b'le tak vtraglivo * Kak je glas, * Da me ne so odegnale * Tè, ki sem prasička 'z štale * Vlekel jaz.
17. Zato dužen sem prositi * Za vse tri: * Pust'te se dnes namoliti, * Bihtari; * Špeh je resen ne debeli, * Pa klobas ste dobrih jeli * Z močniki.
18. Da se dekcle tak Martini * Smilijo: * Sklen'mo ali sodbo z zjimi * Smilečno: * „Ženit' se ne sme nobena; * Či pa če, naj vsigdar žena * Pridna bo!“
(Konec sledi.)

Književna poročila.

Družba sv. Mohora je letos svojim udom podala šestero knjig, ki obsegajo 59 tiskanih pol. Družniki so prejeli: 1. Življenje preblažene Device Marije in njenega ženina sv. Jožefa; 2. Sveta brata Ciril in Metod; 3. Zgodovino svete katoliške cerkve II. zvezek; 4. Slovenski pravnik III. snopič; 5. Slov. večernice 39. zvezek in 6. Koledar za l. 1886. Da je družbi mogoče po toliko knjig izdati za tako mali denar, v to pred vsem pripomore res ogromno število udov, ki je letos naraslo na 29.590. Družba pač sme ponosna biti se svojim delovanjem, ki se tako blagonosno razširja po vsej slovenski zemlji, ter objema v svoje naročje tudi slov. sinove, bivajoče izvan mej domačije, na tujem.

Sodba o knjigah je jako različna, kar pri tolikem številu tudi drugače biti ne more. Kako mnogovrstno se v knjigah sodi, to pričajo že poročila, katera razni slov. časopisi prinašajo. Tudi mi smo že večkrat o družbinih knjigah na tem mestu govorili ter svoje mnenje odkrito povedali. Imeli pa smo vselej le ta namen pred očmi, da bi družbi koristili in ji še do večjega razširjenja pripomogli.

Poglejmo si tudi letos nekoliko pesamezne knjige. Življenje Marije in Jožefa 4. snopič, nam opisuje razne Marijine praznike. Gledé jezika rečemo ravno to, kar smo že lani omenili, da se namreč v pravopisu in drugih slovničnih oblikah močno razločuje od drugih knjig, kar na omikanega čitatelja ne dela ravno prijetnega utisa. Pa tudi ljudstvo se jako moti, ako zapazi, da pisava ni v vseh knjigah jedina.

Prav primerna letošnji tisočletnici svetih slovenskih apostolov je knjiga Ciril in Metod, ki nam življenje in delovanje sv. možev kratko pa jedrnato, pa tudi lepo in lahko umljivo popisuje. Ker so v knjigo vtisnjene tudi lepe podobe, zato se bode ljudstvu gotovo prav prikupila. Mi pa čitatelja še posebno opozarjamo na 7. in 8. poglavje te knjige, v katerih se govori o načinih, kako je slovanskim narodom tudi v prihodnje sv. apostola častiti. Želeti je pač, da bi dotične besede ne ostale glas vpijočega v puščavi.

Zgodovina sv. katoliške cerkve razpravlja dobo od pokristjanjenja Germanov in Slovanov do razkolnika Husa. Vsa knjiga je pisana stvarno in zanimivo in se posebno jezik odlikuje po svoji lepoti in pravilnosti. Drugače pa ponovimo to, kar smo že pred leti rekli — in pritrčili so nam tudi drugi slovenski časopisi — da se družbinim udom nikakor ni ustreglo, da se je pred zvršetkom občne zgodovine začela izdavat cerkvena zgodovina. Občna zgodovina se že vleče leta in leta in bi bilo toraj kazalo njeno izdajo pred dokončati, preden se je izdavanje druge njej bolj ali manj enake knjige pričelo. Upamo, da se to v prihodnje ne bode več zgodilo, kajti je tako ravnanje družbi in udom na kvar.

Slovenski pravnik 3. snopič, nadaljuje tolmačenje zakonov. Da bi naše ljudstvo to knjigo vendar marljivo čitalo, koliko krivih in napačnih misli bi se otreslo in koliko manj bi bilo med nami prav nepotrebnih in dragotnih pravn. Zato pa tudi zlasti učitelje na to knjigo opomnimo, da pri raznih prilikah, v šoli in izvan šole ljudstvo na njo opozarjajo in tudi njeno vsebino pojasnujejo.

Večernice 39. zvezek prinaša daljši povest „Dora“ nekaj pesmic in drugih krajših spisov. Kakor smo že rekli, hočemo tukaj čisto odkrito izjaviti svoje mnenje o vrednosti in primernosti te ali one knjige. Nam ni zato, da bi se sé svojim poročilom sladkali in dobrikali, pa tudi nasprotno ne moremo hvaliti, kar spoznamo, da ni hvale vredno. O Dori rečemo naravnost, da je prav škoda za prostor, katerega letos v družbinih knjigah zavzema. Dora je povest, katero bi bil lahko prinesel kak leposloven list, nikakor pa ne knjiga, koja čita v najmanj 20.000 iztisih priprosto, kmečko ljudstvo. Povest je slabo osnovana in rekli bi še slabše izpeljana. Ako smo gospo pisateljico dobro umeli, hotela nam

je predočiti vrednost različne deklishe odgoje v praktičnem življenju. Ta ideja je gotovo vse hvale vredna in čitatelj se početkom celo veseli, misleč, da se bode to prav lepo in čedno izpeljalo, kar bi bilo našemu ljudstvu gotovo v korist. Vendar pa se pozneje niti tako zamotajo, da se ta misel čisto izgubi. Nositeljci te ideje sta: Dora, glavna oseba v povesti in pa njena sovrstnica, Minka, hči bogatega mlinarja. Početkom si pisateljica prizadeva svojo „junakinjo“ obdati s tisto prijetno in neprisiljeno ljubeznjivostjo, ki nam pri nepopačenih in priprostih dekletih tako dopada, ter nas sili, da jih spoštujemo in cenimo. Pozneje pa vse to zgine in Dora se nam kaže v goli podobi pretirano histerične ženske. Dora se omoži z možem, katerega sicer ne ljubi, kateremu se pa vendar uda, ker jo k temu silijo razne okolščine. Mož kmalo potem umrje vsled pretepa v krčmi. Dora postane udova in čez nekoliko časa tudi mati. Pa kako se ta mati — bivša kmetica obnaša? Prav živo nam gospa pisateljica predstavlja tisto navado v bolj omikanih obiteljih, vsled katere je otrok sredotočje, okolj katerega se mora vse, kar v hramu miglja in giblje, sukati. Dora svoje dete ljubka in srčka, brez konca in kraja, ž njim se smeji, ž njim joče, ž njim pogovarja; na njem opazuje vsako malenkost, kako stoji, kako gre, kako ima zasukano kapico, vse te reči zdé se ji tako važne da nam jih prav natančno opisuje. Tudi Dora — udovljena kmetica — hodi vsak dan po dvakrat na sprehod z otrokom, ki jo seveda tiče. Da bi naše kmetice res take bile, kakor je Dora, tedaj bi bili mi Slovenci res pomilovanja vredni, kajti bi se nam velika večina otrok že v prvih letih popolnoma spačila in popačila, in namesto zdrave, pridne in ljubeznjive dece zrasli bi pravi razvajeni in svoje-glavni meškužneži. Če umrje otrok se razun bližnjih sorodnikov malokdo zanj briga, pri pogrebu Dorinega otroka pa se jočejo vsi ljudje na pokopališču, ona sama pa zmirja pogrebee, da so trdosrčneži, ker mrtvo truplo polagajo v zemljo. Pa tudi jako kočljive reči se nam v „Dori“ pripovedujejo. Dori se očita, da hoče zapeljati svojega gospodarja mlinarja. Ko ji umrje mož, Dora sam sebe ne pozna, in g. župnik jo komaj nagovori, da se da po zdravniku preiskati, ter ji še posebno naroči, da se mora prav natanko izpovedati. Zdravnik jo res preišče ter ji potem razodene veselo novico, da bode postala mati. Prav radovedni smo, kaj k vsemu temu porekô naši dostikrat tako občutljivi krogi!

Ko se pripoved začne, je Dora sključena in zastarala ženica z izoranim licem in udrtimi očmi, ko pa se povest konča, stara je komaj nekaj čez 24 let. Govori se sicer mnogo o njenem trpljenju, mi pa mislimo, da je njeno trpljenje prava malenkost proti temu, kar more dostikrat človek trpeti, zato je tudi prav težko misliti, kako bi bilo to trpljenje njo še mlado tako potlačilo, da bi se videla, kakor 60letna ženska. — Druga glavna oseba je Minka, hči bogatega mlinarja. Da bi se bolj po gosposko izredila, dado jo stariši v mesto v šolo — v samostan, ka-li? Ko dojde dekle zopet domu, ni več tista priljudna mlinarjeva hči, ampak po mestni šegi ukrojeva gospodičina. Tudi mi smo teh misli, da našim kmečkim dekletom — tudi petičnim — popolnoma zadostuje domača šola, ako le količkaj velja, in da je glavna stvar pri dekletih, da se pod nadzorstvom pametne in skrbne matere zgodaj privadijo raznim domačim opravkom, ter se kolikor mogoče varujejo vsakega tujega, dostikrat tako škodljivega upljava, in to zlasti v letih otročjih. Minko preganja tako strašna osoda, da postane prava ženska pošast. — V povest vplete gospa pisateljica tudi ljudskega učitelja, katerega nam posebno bistroumno popisuje. Č. čitatelje prosimo, da nam ne zamerijo, ako ta popis tukaj od besede do besede navedemo. Na strani 38 beremo: „Eden je bil nadučitelj gore imenovanega trga.“*)

Bil je to suho in dolgo človeče, s spicastim nosom, špicastim podbradkom in s špicastimi z maščo utrjenimi brkami. Sploh je bilo pri njem vse špicasto: ozki, podolgovati obraz, suhe noge, ki so mu med hlačami plesale, koščene

*) Ta trg se nikjer ne imenuje v povesti.

roke z dolgimi prsti in s špičasto urezanimi nohti. Imel je majhne, zvite oči, redke lase in oblečen je bil prav lepo in fino.“

Gospa pisateljica oskrbi učitelju tudi primerno družbo, v osebi kmečkega fanta, ki pohaja po krémah in se tudi rad tepe. K mlinarjevim zahajata vkupaj in učitelj dvorani Minki, pa ne, da bi jo mislil kedaj v resnici snubiti, ampak le, da se tam vsaj naje, kajti doma mora po cele mesce stradati (str. 48). Obnaša se učitelj, kakor „pojac“ (str. 40). Pridno in pošteno deklet, zove mož prav zbadljivo „tereijalka“ bodi si iz nevednosti ali pa iz hudobije, kar nam gospa pisateljica ne pové. Kaj ne, draga duša, da je to živo naslikana podoba narodnega učitelja, ki je bila pisateljici neobhodno potrebna, da je zamogla to povest zveržiti. Mi osebnih razmer gospo pisateljice ne poznamo, ter tudi ne vemo, na kaki način se ji je učiteljski stan tako hudo zameril, da si ga drzne tako nesramno pred vsem slov. ljudstvom, ja celo pred našimi učenci smešiti, obrekovati in z najgršim blatom ometavati.

Bode li s čitanjem takih neslanosti res naše ljudstvo na omiki pridobilo, se li bode poblašilo na srečo, kar bi, tako mi sodimo, vsaj moral biti v prvi vrsti namen pripovedi. Odločno pa se moramo zavarovati proti krivičnemu natolcevanju, kakor da bi ljudski učitelji bili najpodlejši značaji na svetu. Zahvalimo se pa tudi slavnemu odboru družbe sv. Mohora za uslugo, koje je skazal s tem, da je ta zlobni in predrzni ženski klepet v toliko tisoč iztisih poslal med svet.

Nekoliko bolj pisateljica prizanaša duhovnikom, pa neposredno tudi njim poda čvrsto klofuto. Gospod župnik je sicer dober mož, pa kuharica obnaša se prav oblastno in je tako neumljena in brezsrčna, da niti sestri ne dovoli, da bi obiskala svojega umirajočega brata. Ko se pa to po prosredovanju župnikovem vendar zgodi, kaže kuharica prav očito mrmraje svojo mogočno nevoljo. Da-si imamo vsi svoje slabosti, tako vendar mislimo, da tako hudobnih kuharic bode tudi pri nas le prav pičlo število. Še več podrobnosti bi imeli navesti ter pokazati, kako prisiljena je na nekaterih mestih povest, in kako se dostikrat yplete nepričakovan dogodek, samo da pisateljici pomaga „naprej“. Vendar pa tega natančneje ne bodemo razpravljali, ker bi se nam poročilo čez mero razširilo.

Kako je zamogel slav. odbor to povest s prvim darilom obdariti, nam je res čisto neumljivo. Oziral se je menda edino le na jezik, ki je res pravilen. Dovoljujemo si pa slavnemu odboru priporočati, da bode v prihodnje tudi glede vsebine bolj izbiren, kajti slov. ljudstvo želi pred vsem dobre in tečne duševne hrane, ne pa takih po parketu dišečih neslanosti.

V spisu o zvezdah pisava ni povsod konsekventna in slovnično pravilna. Tako beremo Herkules in Herkul, Regules in Regul itd. Pa tudi več domačih imen za sozvezdja bi bil g. pisatelj našel, ako bi se bil potrudil jih poiskati.

O koledarju ponavljamo to, kar smo že večkrat rekli, da nam ne ugaja, ker je preveč enoličen ter se v tem oziru nikakor ne da primerjati n. pr. nemškim koledarjam, ki so prenapolnjeni z jako zanimivim gradivom. Imenik obsega celih 149 strani. Izpustiti se imenik nikakor ne sme, pa lahko bi se za polovico skrajšal, ako bi se krstna imena pisala le z eno ali dvema črkoma, ter bi se tudi pridjani stanovski znaki primerno skrajšali, vse pa, kar ni neobhodno potrebno bi se pa kar izpustilo. Tako mislimo, da ni treba naštevati yseh častnih naslovov, katere kdo ima, še manj pa je treba pristavljati žene, otroke, družino, kakor to čitamo na str. 124. Odbor je to nepotrebno potrato tiska in papirja tudi že uvidel ter letos v oglasniku nabiratelje opominja, da krstna imena primerno okrašajo. Bolje pa bi bilo, ako bi se sestavil prav natančen navod, kako je zapisavati ude ter bi se potem ta natisnil na imenskih polah. Vsak nabiratelj bi imel potem navodilo pred sabo, mej tem, ko jih je mnogo, ki oglasnika morebiti niti ne berejo. Naveti č. g. G. Jakelj-na (st. 157)

so vse hvalovredni, in želeti bi bilo, da jih nabiratelji ne prezrejo. Zabavni del je jako skrčen in tudi za oznanila ni ostalo nič prostora, kar se mora jako obžalovati. Ploskovna mera se ne zaznamuje več s kvadratom ampak se številko; mi ne pišemo n. pr. $\square m$, ampak m^2 . (st. 174.) Zastavica na strani 176 nam prav dopada, morebiti je to prvo skromno znamenje, da misli tudi koledar družbe sv. Mohora prej ali slej stopiti med svoje tako zabavne sovrstnike.

Se bodo-li knjige začele izdavat v enako velikih formatih — izvzemši molitvenikov — na to še odbor ni odgovoril, da si so to z nami vred zahtevali že razni slov. časopisi. Zakaj to tirjamo, to smo natančneje že leta 1883 na tem mestu razložili. Isto tako smo ravno istega leta zahtevali, da se vse družbine knjige sešijejo, zato, ker je nesešite knjige, kakor hitro se prerezane prav težko obvarovati, da bi se kateri list ne izgubil, zlasti na kmetih, kjer so težke in delavne roke knjig manj vajene. Nikakor pa nismo rekli, da bi morda bile knjige trdo vezane, kakor se nam zdi, da nas je umel Kres (1884, šte. 10, str. 534) kajti predobro vemo, da se to iz jako tehtovitih uzrokov ne da izpeljati. Da bi pa posameznih knjig tudi ne bilo mogoče sešiti, tega pa vendar ne moremo lahko verjeti, in to tem manj, ker družba vsako leto izda nekaj knjig sešitih, nekaj pa nesešitih. Tako so letos koledar, Ciril in Metod in Večernice vzpete z žico, kar je gotovo bolje nego nič, pri ostalih treh so pa listi le upognjeni. Kdor ima priliko zahajati med ljudstvo, tisti lahko vidi, po koliko teh nesešitih knjig se v kratkem ukonča, mej tem, ko sešite knjige mnogo dalje trpé. Slišal sem tudi uda, ki je dejal, da bi rad 20 kr. več plačal, samo da bi bile bukve bolj „močne in bi se vsaj vkup držale“. Po naših mislih bi tedaj družba svojim udom jako ustregla, ako bi knjige sešila z vrvicami ali pa prav močnim sukancem ter jih obdala z močnim ovitkom. Ta mala sprememba rešila bi mnogo bukev ranega pogina.

Gledé vsebine knjig pa se popolnoma strinjamo s tem, kar je pisal gosp. F. R. v podlistku „Ljubl. lista“ 1. 1884 šte. 202 in 203 Slavni odbor naj enakomerno skrbi za nabožno, poučno in zabavno berilo. Ako ne dobiva dosti primernih izvirnih spisov, naj si pomaga z dobrimi prevodi tujenarodnih pisateljev.

Poglejmo, koliko poučno-zabavnega berila nam je letos prinesla „Ljudska knjižica“, ki se gledé pripomočkov vendar nikakor ne da primerjati družbi sv. Mohora. Realno poučnih knjig nam vedno še zelo pomanjkuje, zato naj bi bila odboru skrb, da vsako leto vsaj eno izda, katero mora pa vselej spiasti strokovnjak in ne kdorbodi. Ko bi družba začela izdavat izbrane in ljudstvu primerne Slomšekove spise, postavila bi s tem svojemu utemeljitelju več in lep spominek. Ravno tako je tudi vsega premisleka vreden nasvet, da bi se izdavalo „Cvetje iz domačega vrta“ v katerem bi se prinašali dobri in ljudstvu primerni spisi v vezani in nevezani besedi raznih naših slov. pisateljev. To bi bil pot, po katerem bi naše ljudstvo svoje zaslužne može še le prav spoznati zamoglo. Družba pa bi si s tako knjigo gotovo pridobila nedeljeno pripoznanje vseh svojih udov.

Konečno pa naše sotrudnike prosimo, da zaničevanje v letošnjih knjigah blage volje pozabijo, ter družbi tudi v prihodnje zvesti ostanejo ter ji, če mogoče, še več udov pridobijo. Pričakujemo pa vendar, da se take reči, kakor letos, v prihodnje v družbine knjige ne bodo več sprejemale.

Dopisi.

V Vurbergu, 18. dne novembra. Po večmesečnem odmoru se je ptujsko učit.društvo zopet 4. novembra zbralo k rednemu zborovanju. Gosp. predsednik pozdravi zbrane, ter jih kliče k resnovstrajnemu, združenemu delovanju. Zbralo se je bilo 20 udov. Gospod Zupančič, učitelj na okoliški šoli ptujski je na

novo k društvu pristopil. Po prečitaniu in odobrenju zadnjega zapisnika, se prečitajo dopisi; med drugimi dopis dveh pisateljev o Slomškem kot pedagogu. Ta dopis je društvenike vidno iznenadil, ker pisatelja tirjata nagrado, dasi ocenitelji niso njihovih spisov nagrade vrednih spoznali, zato, ker sta nekoliko tudi k nagradi pripomogla. Nismo sicer večji zakonov, a mislimo, da nobeden zakon na svetu in pri nobenem ljudstvu ne priznava nagrade takim spisom, ki so na oceno poslani, pa se jim od oceniteljev ni pripoznala nagrada. O tem sklene se enoglasno, da se dotičnima gospodoma vsakemu posebej pismeno odgovori.

Zatim predava gosp. Žiher in obljubi pri posameznih zborovanjih govoriti o vseh predmetih, o katerih se je pri letošnjem kmetijskem tečaju v Mariboru predavalo. Začel je o vinoreji, omenil razloček med ameriškansko in evropsko trto, opisal nad- in podzemeljski del trte, množitev trte po semenu, po skoreninjenih rozgah, vlačencah, grobanju in pa po požlahtnjenju.

Gosp. Žiher nasvetuje, naj si društvo naroči za svojo knjižnico „Oesterreich Ungarn in Wort und Bild“ katera knjiga se izdaje sodelovanjem in pod pokriteljstvom Njih preuzvešenosti Cesarjeviča Rudolfa. Se enoglasno sprejme.

Gosp. Porekar nasvetuje in opozorja učitelje, naj delajo na to, da bode pri regionalni razstavi, ki bode drugo leto na Ptuju, šolska stroka dobro in dostojno zastopana. Nadalje priporoča g. Možina naj bi učitelji, kateri še niso udje c. kr. štaj. kmetijske družbe, temu društvu pristopili.

Zatim se zborovanje sklene in gospod predsednik yabi navzoče k prihodnjemu zborovanju 3. decembra. Mat. Kolarič.

Iz Prihove. (Pes sedem dni v lisičji luknji.) Ko sem v zadnjih počitnicah po Koroškem potoval mi je moj stric čestiti gospod Lovro Serajnik, tinjski prost pravil sledečo resnično dogodbo, koja vtegne zanimati tudi „Pop“ bralce. — Neka vdova kmetica v tinjski župniji blizo Velikovca imela je dva velika psa. Eden je prost okoli hodil, a drugi, še večji pes pa je bil z verigo na dom priklenjen. Nekega dne, ko so vsi od doma na delo šli, pa priklenjen pes verigo pretrga ter jo pobriše s svojim tovaršem naprej. Prišla sta na veliko njivo, obrašeno s pšenico, ki je ravno zorela. Tu zapazita vhod v lisičje stanovanje ter začneta v nja prodirati. Manjši pes je šel naprej, a večji se trudi za njim v luknjo. Toda daleč nista mogla priti, obtičala sta v luknji, in sicer tako, da nista mogla niti naprej niti nazaj. Ko gospodinja in posli na večer domu pridejo ter zagledajo pretrgano verigo a nobenega psa, poloti se vseh neka čudna slutnja. Zlasti gospodinjo je skrbelo. Mislila je na kak zločin. Bala se je, da bi jo po noči tolovaji ne napali in ne oropali. — Drugi dan je dala skrbno popraševati po celej okolici in pri vseh konjedereih za psoma, a zaman, od psov ni bilo ne duha ne sluha.

Sedem dni pozneje pošlje vdova svoje delalce na gori omenjeno njivo pšenico žet. Med delom pridejo delavci do lisičje luknje. Okoli nje je ležalo mnogo oglodanih kosti in čepinj različnih živali. Tudi neki poseben smrad je trpinčil nosove poljedelcev. Med tem, ko nekateri pregledujejo in ugibajo, od katere živali bi li bila ta in una čelust, začne en hlapec kar kopati za lisičjo jamo in izkopa v svoje in svojih sodelalcev začudenje domačega velikega psa. Bil je mrtev. Od vratu mu je visel kos verige. Sedaj kopa hlapec dalje in izkopa še drugega psa. Ta je bil pa še živ, a tako slab, da ni mogel hoditi. Morali so ga nesti domu. Dajali so mu nekaj dni samo mleko, od katerega je dobil zopet svojo prejšnjo gibčnost in moč.

Sedaj je bila zagonetka zastran psov rešena. Kmetica se je strahu pred tolovaji znebila. Lehko si mislimo, da je bila vesela, akoravno njeni delalci ovi dan menda niso veliko opravili, kajti pogovarjali so se baš samo od psov in lisičje luknje. Lovro Serajnik, učitelj.

Ljubljana. (Okrajna učiteljska konferencija za ljubljansko okolico) bila je letos dne 11. t. m. v šolskem poslopju pri sv. Petru v Ljubljani. Udeležili so se je vsi učitelji in učiteljice tega okraja, izvzemši gosp. Bezka, kateri je bolehen.

Še pred 10. uro otvori gosp. V. Levstik, e. kr. okrajni šolski nadzornik zborovanje s prijaznim pozdravom na zbrane učitelje in učiteljice ter se zahvaljuje tudi gosp. Jaborniku, e. kr. okrajnemu komisarju, kateri je zastopal po boleznih zadržanega in za šolo jako unetega e. kr. okrajnega glavarja gospoda Mahkota, za čast, katero je s svojo navzočnostjo zbranim skazal. G. nadzornik omenja dalje tudi smrti pokojnega gosp. Rajmunda Pirker-ja, kateri je nad dvanajst let z nenavadno natančnostjo opravljal imenitno službo deželnega šol. nadzornika in ga je neizprosljiva smrt preselila v 22. dan septembra 1884 v boljši svet.

Za svojega namestnika izvoli si gospod nadzornik gospoda Fr. Papler-ja, nadučitelja v Borovnici. Kot zapisnikarja bila sta izvoljena gg. Pirc in Pavlin.

Gospod nadzornik v jako zanimivem, stvarnem in skrbno sestavljenem obširnem poročilu naznanja o stanju šol ter pravi, da je bilo v okraju 24 sistemizovanih šol in 3 šole za silo. V 15 šolah bil je pouk poludnevni, v 7 celodnevni, na večrazrednicah pa nekaj celo in nekaj poludnevnega. Izmej šol bile so: 1 čveterorazrednica, 1 trirazrednica, 5 dvo- in 17 jednorazrednic. Po narodnosti bili so učenci na teh šolah Slovenci, izimši 6 Nemcev in 2 Laha. Šolska poslopja v tem okraju svojim namenom takole zadostujejo: 6 prav dobro, 13 dobro, 4 srednje, 2 slabo. Posebno toplo tudi priporoča g. nadzornik, da naj učitelji skrbe za snažnost šolskih prostorov in pa da se šolske sobe zadostno prezračajo. Z učili in učnimi pripomočki so šole v nekaterih krajih dobro, v drugih manj dobro preskrbljene.

Vseh učencev v tem okraju od 6—12 leta bilo je 6005 in pa 36 učiteljev; v 3 šolah za silo pa 217 učencev, katere so poučevali duhovniki.

Šolsko obiskovanje bilo je v 8 šolah zelo redno, v 9 povoljno, drugod pa neredno. Šolska disciplina bila je povsod dobra, le na 4 šolah nepovoljna; tudi šolski spisi so na 20 šolah polnoštevilni in uzorni.

Vspehi šolskega poduka bili so v 6 šolah prav dobri, v 10 povoljni in v 8 pomanjklivi.

Gosp. Bregar, učitelj iz Št. Vida, imel je praktični poskus in sicer, kako se ima zemljepisje učencem nižje stopinje razlagati in je svojo nalogo prav povoljno rešil. Tudi skrbno sestavljeni referat — o gospodinjstvu in ženskih ročnih delih — gospodične Ahčinove, učiteljice iz Preserja napravil je dober utis na navzoče in gotovo bi bil še z večjo pohvalo vsprejet, da ni bil — nemški.

Poročilo g. Adamiča o učiteljski knjigarni se brez debate vsprejme in računi odobre; baš tako se vsprejme tudi g. Podkrajška nasvet — katere knjige naj se nakupijo v prihodnje za bukvarno.

V knjižnični odbor bili so izvoljeni gospodje: Adamič Podkrajšek, Bregar in Črne, v stalni odbor pa gospodje: Papler, Govekar, Bregar in Kermavner.

Ob 1. uri zaključil gospod nadzornik konferencijo, zahvaljuje se učiteljstvu za vestno zanimanje pri obravnavi, kakor tudi referentom za njihov trud; zahvali se gospodu e. kr. komisarju, ki je zbor počastil s svojo navzočnostjo ter s trikratnim „slava in živio-klicem“ presvitlemu cesarju sklene zborovanje, na kar zbrani učitelji navdušeno zapojó cesarsko pesem. Ko še še gospod nadučitelj Papler v imenu učiteljstva zahvali gosp. nadzorniku, da je tako vrlo in nepristransko vodil zborovanje, razdelil je g. e. kr. okrajni komisar učiteljem potnino in učitelji podali so se k skupnemu obedu k Ferlineu, kjer so bili ceno in dobro postreženi.

„Sl. N.“

Novice in razne stvari.

[Presytli cesar] podaril je občini Kapeli za zgradbo šole v Raxen-u 500 fl. podpore iz Najviše zasebne blagajnice.

[Imenovanje.] Nj. c. kr. veličanstvo blagovolilo je z Najvišjo odločitvijo z dne 8. novembra t. l. imenovati profesorja na državnem gimnaziju v Ljubljani, gosp. Frana Wiesthalerja, ravnateljem državnega spodnjega gimnazija v Kranju.

[C. kr. štaj. deželni šolski svet] je dovolil, da obstoječe paralelke na celjski dekliški šoli tudi naprej ostanejo in je odobril obstanek napredovalnega tečaja na dekliški meščanski šoli v Mariboru.

[Naš sotrudnik, gospod Fran Gaberšek.] učitelj v Radečah, imenovan je nadučiteljem in vodjo četverorazredne ljudske šole na Krškem. Čestitamo!

[Ustanove.] Ministerstvo za uk in bogočastje dovolilo je pet ustanovov za učence velike realke v Ljubljani, kateri hoté obiskavati obrtno šolo v Građeu.

[„Leopold Volkmer], veseli pesnik Slov. gorie“, je naslov 66 strani velike 8. sbezejajoče knjižtee, katero je prečastiti naš sotrudnik, gospod dr. Jože Pajek, kot ponatis iz „Popotnika“ v svoji založbi posebej izdal. Zadržaj te knjižice, ki je v tiskarni sv. Cirila v Mariboru zagledala beli svet, je našim č. bralcem iz „Popotnika“, dovolj znan. Ni nam torej treba o njem posebej poročati; omeniti pa moramo, da ta novi literarni podatek gosp. pisatelja ni namenjen le zabavi, ampak da vtegne v veliki meri služiti tudi slovničarskim namenom. — Knjižica ima prav lično zunajno obliko in se dobi v tiskarni sv. Cirila in pri g. izdajatelju po 40 novč. komad. — Mi jo slov. občinstvu prav gorko priporočamo.

[Blagodušna ustanova.] Knez Aleksander Lubomirski vložil je v dunajsko banko 2 milijona frankov (982.418 fl. 35 kr.), da se ustanovi v Krakovu ali v bližnji okolici pribežališče za zanemarjene ali drugače naravno pokvarjene dečke. Ta zavod se bode imenoval „Sihronisko fundacyi ksiezia Aleksandra Lubomirskiego“ in bode pristopen samo dečkom katoliškega veroizpovedanja iz Galicije in velike krakovske kneževine, kateri se imajo versko naravno odgojiti in z vsem seznaniti, kar jim je za praktično življenje potrebno. — Da bi Bog tudi nam Slovencem vzbudil takega dobrotnika, — gradiva za tak zavod žal tudi nam ne primanjkuje.

[Nekaj iz Jean Paul-ove ostaline.] Ni še dolgo tega, kar so našli nekaj do sedaj še neznanih J. Paul-ovih izrekov ter je tudi priobčili. Izmej teh so nekovi res prav zanimivi radi neke posebne pristnosti. Naj par teh navêdem v naščini: Jeden poljub je več vreden, nego dva ali celó dvajset. — V mladosti si zakonski stan izvoliti, pravi se toliko, kakor po leti kupiti si peč: še le po zimi se ve, se li dá dobro kuriti ali pa se kadí. — V ljubezni hoče se čuvstva, v zakonu pa premaganje čuvstva in razúm. — Ženske ljubijo Boga le zato, ker se upodablja vedno kakor moška osoba. — Mož, ki si ne dá rad, in ženska, ki se dá rada zreti v obraz, — oba sta sumljiva. — Religija večine ljudij je le jecljajoča molitev v sili. — Bolj ko ima katera ženska mošk temperament, bolj poželjiva je nje ljubezen. — Marsikatere žene nosijo svoje možé na rokah, le nohti na tih, ki ranijo, niso porezani. — Riba ne plava prej na površju, nego da je mrtva. — Ljudje — slično koprivam — zbadajo le ta čas, kadar se rahlo ž njimi ravná. — Ljudje se dolgo obračajo v okrogu, preden se prebudé, — psi pa, preden spé. — Mej dekleti se odvadimo telesne neotkretnosti, med ženami pa duševne. — Najnavadnejše, kar na sebi opazujejo mladostni prijatelji po dolgem zopetnem videnju, je to, da so se odebelili. Bruno.

[V slovstvenogovorniškem društvu „Slayija“] v Pragi, predaval je dne 2. t. m. mnogobrojnim poslušalcem gosp. Jan V. Lego o „Slovstvenem gibanju slovenskem“. V predavanju svojim je podal popolno sliko o sedanjem

stanju našega slovstva v tako markantnih potezah, da je vsem poslušalcem nenavadno ugodil. Opozarjal je na neugodno naše stanje z ozirom na osnovno šolstvo, katero se je moglo doslej razvijati le toliko, kolikor je dopustilo košato drevo ponemčevanja ter je poudarjal, da posebno mladina naša zasluži polnoma priznanje zato, ker se je v poslednjih letih začela tako živo zanimati za češko slovstvo, kar bode gotovo imelo v najbližnji bodočnosti že znamenit upliv na daljši razvoj našega slovstva na slovanski podlagi. — Poslušalci so jako hvaležno sprejeli predavanje iskrenega našega prijatelja, kar nam je dokaz velikega sočutja, katero do našega naroda goji češka akademična mladina. — Naj omenimo tu še, da si je slovstvenogovorniško društvo „Slavija“ odbralo za glavno nalogo, da širi med svojim članstvom slovansko vzajemnost in znanje o vseh kulturnih pridobitvah slovanskih narodov.

Vabilo k zborovanju ptujskega učit. društva dne 3. decembra ob 1/2 11. uri dopoldne, v okoliški šoli. Vzpored: 1. Zapisnik in dopisi. 2. Prostovoljno predavanje. 3. Nasveti. K obilnej udeležbi vabi odbor.

Vabilo. Učiteljsko društvo Celjsko bode imelo svoj redni zbor prvi četrtek meseca decembra t. l. ob 11. uri dopoldne v okoliški šoli, v katerem bosta gg. Orač-eva in Rupnik svoje govore nadaljevala, ter se bode posvetovalo o glavnem zborovanju. K obilni udeležbi vabi odbor.

Vabilo. Učiteljsko društvo za mariborsko okolico bode imelo v četrtek 3. dne decembra t. l. ob 1/2 11. uri dopoldne svoj redni shod s tem vzporedom: 1. Zapisnik in dopisi. 2. „Učitelj v svojih razmerah.“ Govori Nerat. 3. Nasveti. K obilnej udeležbi vabi odbor.

Spremembe pri učiteljstvu.

Gospod Srečko Škerjanec, poduč. pri sv. Rupertu postal je tukaj učitelj. — Gospod Fran Horvat, podučitelj pri sv. Lenartu pride za učitelja k sv. Benediktu v Slov. gor. — Gospod Jože Hrastnik, poduč. pri sv. Janžu na dr. p. pride v Fram. — G. Janez Krajnc, podučitelj v št. Jurju v Sl. g. je šel k sv. Benediku; na njegovo mesto pa je prišel kot poduč. (ne suplent, kakor smo napačno v zadnjem listu poročali) g. Svojmir Žaudrl (ne Sunderl). — Gospod Franc Čeh postal je poduč. pri sv. Trojici v Sl. g., gosp. Jakob Skamlič pa suplent pri sv. Benediktu.

Štev. 575.

Učiteljsko služba.

Na enorazredni ljudski šoli na **Polju** (Felddorf) se do sedaj začasno oskrbljeno učiteljsko mesto z dohodki po IV. plačilnem redu in prostim stanovanjem stalno umešča.

Prosilci za to službo naj svoje redno instruirane prošnje z dokazom, da so sposobni tudi subsidiarno učiti katoliški veronauk, predpisanim potom do 10. dne meseca decembra 1885 vložijo pri krajnem šolskem svetu na **Polju**, pošta Podčetrtek (Wind-Landberg.)

Okr. šolski svet v Kozjem, dne 8. novembra 1885.

Predsednik:
Rupnik s. r.

Štev. 397.

NATEČAJ.

Na dvorazredni ljudski šoli v **Slivnici** (s slovenskim poučnim jezikom) se umešča takoj mesto podučitelja z dohodki po IV. plačilni vrsti in prostim stanovanjem.

Prosilci naj svoje redno instruirane prošnje predpisanim potom vložijo do 15. decembra 1885 pri krajnem šolskem svetu v **Slivnici**, pošta št. Jur ob južni železnici.

Okr. šolski svet v Šmarjem pri Jelšah, dne 3. novembra 1885.

Predsednik
Kolenc, s. r.